

La Cerdanya, un paisatge sense fronteres

El Pla de paisatge transfronterer de la Cerdanya busca sumar esforços a banda i banda de la frontera per establir unes bases de futur compartides que posin en valor aquest paisatge i l'entenguin com un motor per al seu desenvolupament.

Reportatge d'El Temps

EL MIRADOR

La Cerdanya presenta miradors excel·lents, com els de Puigcerdà, castell de Llívia o Santa Maria de Bell-lloc, des dels quals la ciutadania i els visitants poden gaudir d'àmplies panoràmiques de la vall i les muntanyes que l'emmarquen i així fomentar valors com el de la contemplació. Una de les accions que contempla el Pla de paisatge transfronterer de la Cerdanya és l'elaboració d'un document d'identificació, caracterització i posada en valor dels principals punts d'observació del paisatge. S'està desenvolupant amb la col·laboració de les institucions, els agents i els ciutadans del territori.

La Vall Cerdana, tot i compartir una identitat paisatgística i disposar de diversos instruments de planificació paisatgística a banda i banda de la frontera, no s'havia dotat de cap eina de paisatge que posés l'atenció a tot el conjunt. La voluntat d'imaginar-lo i planificar-lo conjuntament va impulsar l'elaboració, a partir del 2012, del Pla de paisatge transfronterer de la Cerdanya. La cooperació transfronterera permet compartir paisatges més enllà de les fronteres administratives, així com participar conjuntament de noves maneres de mirar-los, pensar-los i actuar-hi en benefici de tots.

L'any 2012 van iniciar-se les trobades entre els impulsors del Pla de paisatge transfronterer de la Cerdanya per tal de plantejar les bases d'un treball conjunt que posés en valor el paisatge comú de la vall.

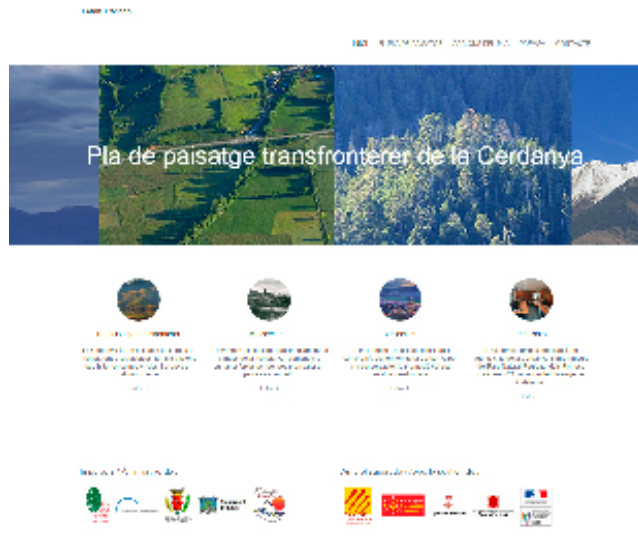
La metodologia de treball que marca el pla es fonamenta en un treball comú i de permanent intercanvi de la informació existent a banda i banda de la frontera, ampliant el coneixement del lloc i generant nova documentació, així com en la concertació amb els principals actors del territori. Hi participen moltes entitats i associacions: El Consell Comarcal de la Cerdanya, la Comunitat de Comuns Pirineus - Cerdanya, l'Agrupació Europea de Cooperació Territorial Pirineus-Cerdanya (AECT), el Parc Natural Regional dels Pirineus Catalans i l'Observatori del Paisatge de Catalunya.

El pla és un instrument de coneixement per comprendre el paisatge de la Vall Cerdana, les seves dinàmiques i els seus valors naturals, culturals i simbòlics. També és un instrument d'acció que posa a disposició de tothom pautes comunes per gestionar el paisatge compartit i posar-lo en valor. Així, es fan recomanacions i propostes concretes de millora i promoció del paisatge dirigides als ajuntaments i entitats de la vall. També és un instrument de compromís ja que implica els principals actors socials i econòmics, així com el conjunt de la població cerdana, en la conservació i la promoció del

La plana està dominada pels paisatges agraris, estructurats amb la closa cerdana (a l'esquerra). El web del Pla de paisatge transfronterer de la Cerdanya <http://paisatgecerdanya.parc-pyrenees-catalanes.fr/> recull totes les novetats i documents relacionats amb el projecte. El paisatge turístic, on es vinculen conjunts residencials sovint poc integrats en el paisatge, s'ha desenvolupat majoritàriament al voltant dels dominis esquiables (a la dreta).

OBSERVATORI DEL PAISATGE

seu paisatge. Finalment, és una eina de sensibilització sobre els valors del paisatge, la seva evolució i les seves potencialitats, de manera que reforça la consciència de pertànyer a un lloc i a un paisatge comú. De fet, aquest és un dels diversos objectius marcats al pla. També persegueix que el paisatge passi a ser considerat un factor de competitivitat per al desenvolupament i la creació d'oportunitats de futur compartides i que es mantingui i transmeti l'herència simbòlica i identitària de la Vall Cerdana.

Plans d'acció

El pla ja ha obtingut alguns resultats. El 2013, per exemple, es va publicar "El paisatge transfronterer de la Cerdanya", un

document divulgatiu que defineix les bases del pla. A més, s'ha creat la Web del Pla de paisatge, íntegrament en català i en francès. Dona accés a tots els documents i materials elaborats pel pla, manté la ciutadania actualitzada sobre el seu desenvolupament i dona l'opció d'implicar-s'hi. També s'han posat en comú els objectius de qualitat paisatgística definits en les eines de planificació del paisatge d'ambdues bandes de la frontera –el Charte du Parc Natural Regional, l'Atlas du Paysage Llenguadoc-Rossillon i el Catàleg de paisatge de l'Alt Pirineu i Aran.

Altres accions del pla estan desenvolupant-se, com l'elaboració d'un mapa a partir dels tres documents tècnics esmentats, de les múltiples aportaci-

ons d'institucions i agents de la vall, així com de la col·laboració de la ciutadania. També s'està fent un manual transfronterer per al manteniment i la valorització de la closa cerdana i dels cultius de fruiters, elements identitaris del paisatge. S'està treballant, a més, per aplicar a tota la Cerdanya l'inventari Wikipedra, una eina en línia i participativa per inventariar i donar a conèixer el patrimoni de la pedra seca a Catalunya.

El paisatge de la Cerdanya

L'amplitud i la lluminositat del paisatge de la Vall Cerdana, vigilat per majestuosos cims i serres, es caracteritza per un mosaic agrícola i forestal únic configurat per la closa cerdana, el riu Segre i un patrimoni arquitectònic notable constituït per masos i antics pobles, marcat en algunes parts per fortes dinàmiques urbanístiques vinculades al desenvolupament turístic. Encara avui, la Vall Cerdana es debat entre la viabilitat de les funcions productives tradicionals dels seus camps i boscos en un context econòmic canviant, la consolidació dels serveis turístics i la conservació del seu llegat històric.

La Cerdanya configura una àmplia plana d'entre 1.000 i 1.500 metres d'altitud que s'estén per 40 km de llarg i 7 km d'ample, entre Bellver de Cerdanya i el coll de la Perche. Està envoltada de cims

SABIES QUE...

ANDORRA, SEU D'UNA REUNIÓ TRANSFRONTERERA

Andorra va acollir el passat 1 i 2 d'octubre la 16a trobada del Consell d'Europa per a la implementació del Conveni europeu del paisatge, en aquesta ocasió centrada en la cooperació transfrontera i amb el lema "El paisatge no coneix fronteres". La cimera va aplegar més de cent vuitanta experts –de trenta-cinc països– que van debatre sobre diversos aspectes centrats en les relacions frontereres del paisatge. L'objectiu de la trobada era recollir les conclusions per aplicar-les i adaptar-les als diferents països però també per establir un programa comú per a la conservació i millora del medi ambient. Així, el resultat de la reunió se sotmetrà al comitè per establir un programa compartit arran de les experiències exposades pels diferents països.

OBSERVATORI DEL PAISATGE

i serres d'entre 2.500 i 3.000 metres, com ara el Puigpedrós, la Tosa d'Alp, el Cadí o el Puigmal.

La plana i les valls adjacents estan dominades pels paisatges agraris, estructurats amb la closa cerdana: conreus allargassats, regulars, delimitats per marges o tanques de vegetació perpendiculars als canals i camins, alguns d'origen romà. Les terrasses han permès cultivar els ves-

ES CONSIDERA QUE EL PAISATGE COMÚ POT REFORÇAR ELS LLIGAMS SOCIOCULTURALS QUE UNEIXEN LA POBLACIÓ

sants de les muntanyes. Moltes de les closes cerdanes estan associades als masos cerdans, construccions tradicionals agrícoles dels segles XVIII i XIX, considerats com el centre de l'explotació agropecuària i nucli de transformació de la plana.

El paisatge forestal està format essencialment per boscos conífers de pi negre, pi roig i avet. Ocupen la mitjana i l'alta muntanya, fins a l'aparició dels prats de

pastura per sobre dels 2.300 metres. El riu Segre i els seus afluents, com la Ribera d'Alp, el Carol o l'Eine, amb fileres de trèmols, freixes, oms, pollancre i salzes a la seva ribera, han afavorit el desenvolupament d'un dens entramat de canals i sèquies originaris del segle VIII.

La Cerdanya presenta petits pobles i masos repartits per la solana –Tallendre, Ordèn, Éller, Cortàs, etc.– allunyats del brogit del fons de la vall, amb una marcada arquitectura de muntanya i un ric patrimoni romànic. Contrasten amb nous creixements urbanístics, sobretot de segona residència, majoritàriament vinculats al turisme. Moltes viles han crescut entre els mosaics agrícoles, com ara Puigcerdà i Llívia, i entre els forestals, com per exemple Alp i Font-romeu. Algunes d'aquestes viles estan immerses en la banalització i l'homogeneïtat dels nous creixements urbanístics, molts al voltant de dominis esquiabls com La Molina i La Mesella.

Els colors lluminosos de la solana, el verd penetrant de l'obaga, els cims grisos o blancs –depèn de l'estació–, els taronges dels afloraments de margues i l'heterogènia plana agrícola constitueixen les principals varietats cromàtiques de la Cerdanya.

El paisatge de la Vall Cerdana viu realitats i una evolució molt semblants,

reconegudes en els diversos documents elaborats per l'Observatori del Paisatge de Catalunya i el Parc Natural Regional dels Pirineus Catalans. Un dels principals reptes que afronta és preservar i posar en valor les estructures del paisatge agrícola i natural de la plana, com ara les tanques i les fileres d'arbres de la closa cerdana, el mas cerdà, l'arquitectura de la pedra seca, els boscos de ribera i la xarxa de canals i camins. També són fonamentals la millora de la imatge de l'entorn de les viles; la integració de les noves construccions, especialment les vinculades a l'esquí; la millora de les vistes escèniques des de les carreteres i la recuperació d'un territori històricament dividit. De fet, es considera que el paisatge comú pot reforçar els lligams socioculturals que uneixen la població. •

La sèrie Paisatges de Catalunya es fa amb la col·laboració de l'Observatori del Paisatge i del Departament de Territori i Sostenibilitat

<http://www.catpaisatge.net/cat/catalegs.php>